

Szanowni Kresowianie
Drodzy Goście wszelkich Godności i Urzędów
Mieszkańcy Chełma

W imieniu Stowarzyszenia "Pamięć i Nadzieja" witam Państwa w wigilię 81 rocznicy krwawej niedzieli na Wołyniu, u stóp pomnika "Piety Wołyńskiej" - upamiętniającego Polaków - Ofiary ukraińskiego ludobójstwa dokonanego w latach 1939 - 1947 na Wołyniu i Małopolsce Wschodniej. Pomnik ten upamiętnia także Ukraińców pomordowanych przez nacjonalistów, którzy karali śmiercią za pomoc Polakom, podobnie jak Niemcy za pomoc Polaków udzielaną Żydom.

Rzeź wołyńska to jednocześnie najtragiczniejsza karta męczeństwa wsi polskiej; wszak ofiarami ukraińskiego ludobójstwa w ok. 95% byli głównie mieszkańcy polskich kresowych osad i wsi.

We czwartek 11 lipca już po raz ósmy będziemy obchodzili święto państwowe - **Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II Rzeczypospolitej Polskiej**, ustanowione przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 22 lipca 2016 r.

Szanowni Państwo

Dzisiaj, podczas Mszy Świętej w Bazylice Mariackiej modliliśmy się za dusze pomordowanych Polaków, ofiary innych nacji mieszkających na Kresach, a także za sprawiedliwych Ukraińców. Pamiętaliśmy o zmarłych członkach-założycielach Stowarzyszenia "Pamięć i Nadzieja" i o śp. ks. Tadeuszu Isakowiczu-Zaleskim, kapelanie środowisk kresowych, który osobiście uczestniczył w ustanawianiu w naszym mieście materialnych znaków pamięci męczeństwa Kresowian. Śmierć tego kapłana jest niepowetowaną stratą dla środowisk kresowych i polskiego życia publicznego.

Gromadząc się u stóp Piety Wołyńskiej, manifestujemy wierność pamięci o ofiarach ukraińskiego ludobójstwa. Dajemy świadectwo więzi narodu polskiego z pomordowanymi i ich Rodzinami. Niech nasze świadectwo będzie duchowym wsparciem dla władz państwowych, episkopatu Polski i episkopatów Kościołów na Ukrainie w staraniach o rychłe wznowienie prac ekshumacyjnych i chrześcijańskiego pochówku pomordowanych Polaków, których doczesne szczątki w zdecydowanej większości nadal pozostają w dołach śmierci. Jest to niezrozumiałe i nieludzkie, urągające elementarnym zasadom uszanowania godności każdej osoby ludzkiej. Ekshumacje i pochówki to jeden z trzech filarów, jaki w *Apelu Rodzin Ofiar Ludobójstwa do Episkopatów Polski i Ukrainy* z dnia 19 czerwca 2023 roku, został wymieniony przez stronę polską jako warunek polsko-ukraińskiego pojednania.

Pozostałe filary to:

- **Prawda, Prawda, która oznacza, że ludobójstwo** winno być nazwane po imieniu, bez uciekania się do półprawd i eufemizmów typu „tragedia wołyńska”, oraz
- **sprzeciw wobec kultu zbrodniarzy**, gdyż utrzymywany nadal zakaz pochówku Ofiar ludobójstwa na Ukrainie, jest połączony z gloryfikacją osób i organizacji, które w stosunku do Polaków dopuściły się zbrodni przeciw ludzkości.

Szanowni Państwo

Jesteśmy świadomi tego, że zarówno po polskiej stronie, w tym także w Chełmie, i podobnie po stronie ukraińskiej, chociaż z innych pobudek, nadal jest wiele osób, które w imię różnego rodzaju poprawności, z "ostrożności" czy obojętności na wrażliwość ducha narodu, wszelkie próby rozmowy na te tematy kwitują stwierdzeniami w rodzaju:

- to już historia,
- po co rozdrapywać stare rany?,
- to już przeszłość, a we wzajemnych stosunkach należy stawiać na przyszłość,
- mnie historia nie interesuje,

- jakie to dzisiaj ma jeszcze znaczenie?
- to jest rosyjska narracja.

Rolą nas wszystkich, którym idea zachowania w pamięci i upamiętnienia Ofiar rzezi wołyńskiej jest bliska, jest przekonywanie nawet nieprzekonanych. Tak, jak polityka interesuje się także i tymi, którzy nie interesują się polityką, tak historia interesuje się tymi, którzy nie interesują się historią. Wszystkim winniśmy uświadamiać, że historia lubi się powtarzać. Pół biedy, jeśli tylko ta dobra.

Skąd w nas przekonanie, że do prawdziwego pojednania jest potrzebna znajomość historii. **Dlatego**, że historia to pamięć, duch narodu, a jednocześnie jedna z dyscyplin naukowych - **nauka o dziejach, o przeszłości**.

Roli historii dowodzą nie tylko naukowe rozprawy, przysłowia będące mądrością narodów, sentencje głoszone przez filozofów, ale nade wszystko nasze własne życiowe wybory i doświadczenia.

Pozwolę więc sięgnąć po najbardziej znane sentencje o znaczeniu historii, które można umownie podzielić na: **mentorskie, kasandryczne i dydaktyczne**.

Oto kilka sentencji mentorskich:

- historii, podobnie jak czasu, nie da się zatrzymać - (*sentencja autora*)
- historyk, to Prorok patrzący wstecz - *Fridrich Schlegel*
- historia jest świadkiem czasów, światłem prawdy, życiem pamięci, nauczycielką życia - *Cyceron*
- historia jest najlepszym nauczycielem, ale ma najgorszych uczniów - *Indira Gandhi*
- każdy dzień jest podróżą przez historię - *Jim Morrison*

Sentencje kasandryczne. Przypomnę, że Kasandra to mitologiczna wróżka, która przepowiedziała zdobycie i upadek Troi, której nikt nie uwierzył. Sentencje te przestrzegają nas przed skutkami lekceważenia wniosków płynących z tych przesłań. Oto niektóre:

- ✓ historia się powtarza, ale za każdym razem więcej kosztuje - *Halldor Laxness*
- ✓ naród, który nie zna swojej historii, skazany jest na jej powtórne przeżycie - *George Santayany*
- ✓ dwójce z lekcji historii, pisane są na skórze narodów - *Aleksander Kumor*
- ✓ Naród, który nie zna swojej historii traci tożsamość, a bywa że i niepodległość - *Św. Jan Paweł II*

I najważniejsze **sentencje dydaktyczne**, odpowiadające na pytanie, co czynić teraz i w przyszłości, aby nie dopuścić do powtórzenia się tragicznych zdarzeń z przeszłości:

- ➔ Ojczyzna, to ziemia i groby. Narody, które tracą pamięć, tracą życie – *Cyprian Kamil Norwid*
- ➔ Naród, **który nie zna** swojej przeszłości umiera i nie buduje przyszłości - *Św. Jan Paweł II*
Poznawajmy więc naszą przeszłość !
- ➔ Naród, **który nie szanuje** swojej przeszłości nie zasługuje na szacunek teraźniejszości i nie ma prawa do przyszłości _ *Marszałek Józef Piłsudski*. *Szanujmy zatem naszą przeszłość !*

Szanowni Państwo

Przytoczonych sentencji - emanacji doświadczeń ludzkości, nie sposób ignorować. Wsłuchując się w ich literę i ducha możemy w sposób odpowiedzialny powiedzieć, że naród jest silny wtedy, gdy zna swoją historię, szanuje ją i jest zdolny w porę wyciągać płynące z niej wnioski. Naród nieświadomy swojej przeszłości lub nie szanujący jej, jest słaby; słabe jest też jego państwo.

Na tę prawidłowość wskazał wielki Polak doby Oświecenia ks. biskup Adam Naruszewicz w sentencji:

*Żaden kraj cudzej potęgi nie zwabił,
Który sam siebie pierwej nie osłabił*

Wzmacniamy więc nasz kraj - Polskę pogłębiając swoją wiedzę historyczną, ucząc historii młode pokolenia, szanując własną przeszłość, kultywując ważne dla narodu i państwa daty i wydarzenia, nie tylko te będące powodem do chwały, ale też wyzwalające refleksję i zadumę.

Okoliczności i skala ludobójstwa Polaków na "Wołyniu" i Małopolsce Wschodniej jest nam znana. Przedmiotem naszego zatroskania jest potrzeba rychłych ekshumacji i pochówków doczesnych szczątków Ofiar. W tym zakresie - jako naród i państwo – musimy pozostawać konsekwentni. Nie wołamy o zemstę, a jedynie o pamięć, szacunek, chrześcijański obrzęd ostatniej ziemskiej posługi. Upominając się o nie pamiętamy nauczanie św. Jana Pawła II: *Szukajmy prawdy tam, gdzie ona rzeczywiście się znajduje. Jeżeli trzeba, bądźmy zdecydowani iść pod prąd obiegowych poglądów i rozpropagowanych haseł! /.../ Musicie od siebie wymagać, nawet gdyby inni od was nie wymagali.*

Drodzy zebrani

Przed chwilą udekorowaliśmy Państwa przypinkami - symbolami **kwiatu lnu**. Lipiec to miesiąc kwitnienia tej rośliny niegdyś powszechnie uprawianej na Wołyniu. Jej kwiat symbolicznie przywołuje pamięć krwawej niedzieli. Niech noszony w przestrzeni publicznej w klapach naszych ubrań dzisiaj i w kolejnych dniach tygodnia będzie wyrazem pamięci o Ofiarach rzezi wołyńskiej, oraz namacalnym przykładem znajomości historii i szacunku dla wspólnej przeszłości.

Szanowni Państwo

Jak pokazuje historia, a dotychczasowe działania naszego Stowarzyszenia są już historią, nie słowami lecz czynami jesteśmy w stanie kreować rzeczywistość, która za chwilę staje się przeszłością kształtującą przyszłość. Tworzona przez nas historia inspirowała kolejne środowiska kresowe i społeczności lokalne w Kraju do podejmowania podobnych działań. Dzięki temu w ogólnopolskiej przestrzeni publicznej przekroczona została pewna masa krytyczna, która spowodowała przyśpieszenie kolejnych inicjatyw o podobnym lub większym ciężarze gatunkowym. Ich przykładem jest min.:

- nasze chełmskie *"Muzeum Pamięci Ofiar Rzezi Wołyńskiej oraz Centrum Prawdy i Pojednania im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Chełmie (w organizacji)"*. O jego utworzenie apelowałem z tego miejsca przed dwoma laty i przed rokiem. Będziemy z życzliwą uwagą śledzić proces nadawania ostatecznego kształtu tej Instytucji i deklarujemy jego wsparcie, oczywiście na miarę skromnych możliwości Stowarzyszenia, jeżeli tylko przez Miasto lub Muzeum zostaniemy poproszeni,
- pomnik Ofiar Rzezi Wołyńskiej w Domostawie w Gminie Jarocin na Podkarpaciu - dar **dla** Narodu Polskiego od polskich weteranów ze Stanów Zjednoczonych oraz Kanady, którego odsłonięcie nastąpi w najbliższą niedzielę 14 lipca o godz. 11:00. Delegacja naszego Stowarzyszenia weźmie udział w tym doniosłym wydarzeniu.

Kończąc, dziękuję władzom Miasta Chełm, z Panem Prezydentem Jakubem Banaszkiem na czele oraz instytucjom i spółkom miejskim, za wszelką pomoc udzieloną Stowarzyszeniu w przygotowaniu dzisiejszej uroczystości. Dziękuję Wojsku Polskiemu za wystawienie posterunku honorowego przy pomniku i asystę przy składaniu wieńców. Dziękuję serdecznie za obecność wszystkim zebrany.

W imieniu Stowarzyszenia pragnę wyrazić nadzieję, że za rok, w 82 rocznicę krwawej niedzieli na Wołyniu będziemy mogli podzielić się kolejnymi dobrymi informacjami przybliżającymi nas do rozpoczęcia procesu polsko-ukraińskiego pojednania, **dziękuję za uwagę**.

Prezes Stowarzyszenia
Józef Górny